

УРАХУВАННЯ ВИМОГ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УПРАВЛІННІ ЕКОНОМІЧНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ РЕГІОНУ

В.Ф. Грищенко, к.е.н., ст. викладач

Л.Ю. Коваленко, студентка

Сумський державний університет, м. Суми

Однією з найбільш актуальних проблем сьогодні є впровадження такого підходу до системи управління трудовим потенціалом території, при якому міг би забезпечуватися достатньо високий рівень економічного розвитку, об'єднуючи при цьому економічні інтереси з інтересами збереження і підвищення значущості навколишнього середовища.

А.Жулавський та І.Джаїн [3, с.114] при аналізі існуючих визначень поняття „трудовий потенціал”, відмічають суттєві розбіжності у поглядах різних дослідників, щодо змісту даної економічної категорії. Це, в свою чергу, значно стримує розробку єдиної науково-методичної бази щодо економічної оцінки трудового потенціалу. На думку А. Жулавського найбільшої уваги заслуговує такий науковий підхід, що визначає трудовий потенціал з позицій праці як фактора виробництва, який функціонує у певних визначених умовах.

На нашу думку під трудовим потенціалом регіону як економічною категорією слід розуміти об'єктивно існуючу, відносно стійку інтегральну здатність економічно активного населення певного регіону (з урахуванням їх якісних та кількісних характеристик) створювати матеріальні та духовні блага з метою найбільш повного задоволення потреб суспільства на сучасному етапі його розвитку.

Проведений аналіз показав, що проблема врахування прояву екологічного фактора (ЕФ) в системі управління трудовим потенціалом території (ТПТ) різних країн світу є, на сьогодні, однією з найменш досліджених проблем.

Так, на думку С. Харічкова і Н. Андрєєвої [1, с. 142], існує пряма залежність між розвитком сучасної соціально-економічної системи і екологічними завданнями, які стоять перед суспільством. Функціонування сучасної соціально-економічної системи впливає на навколишнє природне середовище, і вплив цей постійно посилюється.

Стан навколишнього природного середовища прямо впливає на здоров'я населення. На думку авторів роботи [4, с. 139-142] саме через здоров'я населення і можна виявити прямий зв'язок між ТПТ та рівнем забрудненості навколишнього природного середовища.

Вартісну оцінку ТПТ з урахуванням ЕФ нами пропонується проводити за формулою:

$$R^{EF} = \left[\sum_{n=1}^m (q_{nt} \cdot P_{nt}) \right] - \left[\sum_{n=1}^m Y_{nt}^{BBП} + \sum_{n=1}^m Y_{nt}^{CЗВ} + \sum_{n=1}^m Y_{nt}^{PBП} \right], \quad (1)$$

де q_{nt} – вартість формування індивідуального трудового потенціалу n -го виду освіти; P_{nt} – чисельність економічно активного населення території, що має n -й вид освіти; $Y_{nt}^{BBП}$, $Y_{nt}^{CЗВ}$, $Y_{nt}^{PBП}$ – економічний збиток, спричинений викидами в атмосферне повітря шкідливих речовин, скиданням забруднених вод у природні водні об'єкти та розміщенням відходів у ґрунтах в t -ому році відповідно.

На нашу думку ЕФ суттєво впливає на структурні елементи ТПТ та пов'язані з ними соціально-економічні процеси. Прояв впливу ЕФ може спостерігатися у вигляді зміни кількісних та якісних характеристик ТПТ на всіх етапах його формування, використання та відтворення. І. Джаїн [2] наголошує, що вплив ЕФ на ТПТ супроводжується втратами доходів державного та місцевих бюджетів, кошти яких спрямовуються на попередження, ліквідацію та компенсацію негативних наслідків забруднення навколишнього природного середовища.

У якості приклада нами наведений розрахунок ТПТ з урахуванням ЕФ, за формулою (1), для Сумської області у 2009 році. Проаналізувавши отримані результати розрахунку ТПТ з урахуванням ЕФ можемо сказати, що під впливом ЕФ рівень ТПТ значно зменшується.

$$\begin{aligned} R_{\text{Сум.обл.}2009}^{EF} &= (277,77 \cdot 62,03 \cdot 501,8 + 214,8 \cdot 6,27 \cdot 501,8 + \\ &+ 189,62 \cdot 10,9 \cdot 501,8 + 177,99 \cdot 11,15 \cdot 501,8 + 9,65 \cdot 149,66 \cdot 501,8) - \\ &- (10406,89 + (-34,1973) + 7208,244) = 12061903,29 \text{ тис. грн.} \end{aligned}$$

Для інших років та регіонів розрахунки виконуються аналогічно. Результати розрахунків представлено у табл. 1.

Проаналізувавши отримані результати можемо стверджувати, що під впливом ЕФ у деяких регіонах рівень ТПТ значно змінюється. Так у 2009 році в першу групу (порівняно високий рівень ТПТ) увійшли тільки Київська область та м. Київ. Сумарний рівень їх трудового потенціалу, за нашими оцінками, склав 50 563 737,65 тис. грн. При розрахунку ТПТ без урахування ЕФ, у 2009

році до першої групи входила Донецька область (рівень ТПТ дорівнював 44 511 908,17 тис. грн.). Під дією екологічного фактору рівень ТПТ Донецької області, за нашими оцінками, знизився до 43 963 892,31 тис. грн. – регіон перейшов до другої групи (рівень ТПТ вищий за середній). Полтавська область з третьої групи (середній рівень ТПТ) перейшла до четвертої групи (рівень ТПТ, нижчий за середній), а її ТПТ, за нашими оцінками, без урахування ЕФ складав 14 428 255,7 тис. грн. та 14 410 503,01 тис. грн. відповідно. Подібна ситуація мала місце і у Черкаській області, що за рівнем ТПТ знаходилась у четвертій групі (рівень ТПТ, нижчий за середній), а внаслідок впливу ЕФ перейшла до п'ятої групи (порівняно низький рівень ТПТ).

Таблиця 1 – Трудовий потенціал областей України з урахуванням ЕФ

Назва групи	Назва області	Значення, тис. грн.
Порівняно високий рівень трудового потенціалу	Київська та м. Київ	50 563 738
Рівень трудового потенціалу, вищий за середній	Донецька	43 963 892
	Дніпропетровська	34 099 406
Середній рівень трудового потенціалу	Харківська	28 561 826
	Одеська	23 743 669
Рівень трудового потенціалу, нижчий за середній	АРК	21 356 115
	Львівська	20 615 704
	Луганська	19 828 674
	Запорізька	17 471 562
	Полтавська	14 410 503
	Вінницька	13 089 713
	Сумська	12 061 903
	Житомирська	11 581 246
Порівняно низький рівень трудового потенціалу	Черкаська	11 605 889
	Хмельницька	10 923 355
	Херсонська	10 016 776
	Рівненська	9 432 137
	Кіровоградська	9 320 740
	Чернігівська	9 248 071
	Івано-Франківська	8 862 520
	Миколаївська	8 509 056
	Закарпатська	8 317 018
	Тернопільська	7 907 623
	Волинська	7 561 413
	Чернівецька	6 460 919

В результаті проведеного дослідження дозволяють зробити такі висновки: у сучасній ринковій економічній системі людина виконує різноманітні економічні функції; сукупність певних якостей і властивостей, що належать людській особливості, являють собою продуктивні сили людини; сучасний етап політичного та економічного розвитку вимагає висококваліфікованих фахівців, що вміють творчо мислити, аналізувати ситуацію, чітко формувати цілі та визначати шляхи їх досягнення, володіти методами об'єктивної оцінки таких шляхів та брати на себе відповідальність при вирішенні складних економічних та управлінських завдань; при розрахунку економічної оцінки трудового потенціалу території обов'язково необхідно враховувати вплив навколишнього природного середовища. В роботі запропоновано авторський підхід до визначення ТПТ з урахуванням ЕФ. Проаналізувавши отримані результати розрахунку цим методом, можемо сказати, що рівень трудового потенціалу значно зменшується під впливом ЕФ. Деякі регіони внаслідок такого впливу змінили „рівень” трудового потенціалу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Андреева Н.М. Влияние экологического фактора на формирование современной системы экономических отношений / Н.М. Андреева, С.К. Харичков // Региональная экономика. – 2004. – №2. – С. 142–153.
2. Джаин И.О. Оценка трудового потенциала: Монография [Текст] / И.О. Джаин. – Сумы: ИТД „Университетская книга”, 2002. – 250с.
3. Жулавский А.Ю. Экономическая оценка трудового потенциала региона [Текст] / А.Ю. Жулавский, И.О. Джаин // Вісник Сумського державного Університету / 1998. - №3 (11). – с.113-120.
4. Рябов І.С. Управління якістю трудового потенціалу в екологічно небезпечних районах [Текст] / І.С. Рябов // Вісник Технологічного ун-ту Поділля. Спец. вип.: Економічні науки. – Хмельницький: Вид-во Технологічного ун-ту Поділля. – 1998. - №6. – с.139-142.
5. Global Environment Outlook (GEO-4): environment for development. United Nations Environmental Programme (UNEP) [Електронний ресурс]. – Valletta (Malta): Progress Press LTD, 2007. – 540 p. – Режим доступу: http://www.unep.org/geo/geo4/report/GEO-4_Report_Full_en.pdf